

po današnjem gledanju na važnost ženinega sodelovanja daleč pred nami. Turška žena je zavrgla feredžo in kljub tisočletnim okovom pogumno in samozavestno stopila v javno življenje, pri nas so pa še vedno deljena mnenja, kako naj se odločimo. Namesto da bi iskali potov, kako bi ženo podpirali v njenem vsestranskem sodelovanju v družbi, iščemo načina, kako bi jo iztisnili iz nje ter ji dopovedali, da ni za drugim kakor za kuhinjo in otroško sobo. Tu naj izpolnjuje svoje dolžnosti, vse drugo je ne briga. Kdo verjame, da bi bilo to od koristi za človeško družbo? Sama sem prepričana o nasprotnem.

Dalje pravi tovarišica v članku, da ne vidi nikakih dobrih posledic celibata. Število praznih službenih mest se ni zvišalo, ker so poročene učiteljice od prej še vedno v službi, mlade učiteljice pa obupujejo, ker iz materialnih razlogov ne morejo pustiti službe. Mnenja je, da pa bi jo marsikatera pustila, če bi dobila pokojnino. — Gotovo se vse stranjamo v tem, da o kakih uspehih celibata ne moremo govoriti, pač pa vemo, da je prizadeval težak udarec naši osebnosti in pravicam za dosegajoč pokojnino, ki smo jih imele po zakonskih določilih in ki so za vse ostale uradništvo še nadalje v veljavi. Dvomim pa, da bi

se tovarišice tako lahko odločile za poroko tudi v primeru, če bi po 10 letnem službovanju dobile pripadajočo pokojnino v znesku par sto din brez draginskih doklad, do katerih v večini primerov po poroki nimajo več pravice. In če bi se odločile, bi se pozneje najbrž grenko kesale zaradi prenapljenega koraka.

Nesprejemljiv pa se mi zdi predlog, da bi se me same zavzemale za to, naj se zviša službena doba za dosegajočo pokojnino in naj se upokoje vse poročene učiteljice. Ali nam še ni dovolj, da so nam razne odredbe okrnile mnoge pravice, ki smo jih že imele? Ali naj počasi zlezemo v one čase, ko je veljal za učiteljice popoln celibat in ko so imele neporočene učiteljice manjše plače od učiteljev? Dalje je tovarišicam gotovo tudi znano, da so dijakinjam za vstop na učiteljske vrata zaprta in da velja za nekatere drž. uradnice numerus clausus. Ali naj torej zahtevamo nadaljnjo okrnitev naših pravic, ali naj se bori mo za to, da se nam že pridobljene vrnejo in da končno dosežemo popolno enakopravnost.

Mnenja sem, da je mogoča le ena pravična rešitev vprašanja celibata, namreč ta, da se odpravi. Poročena učiteljica naj sama odloči o tem, ali bo po poroki še ostala v službi,

ali jo bo pustila. Kakor je sama odgovorna za izvrševanje dela v šoli, naj bo vendar enkrat že tudi sama odgovorna za svoje delo doma. Gotovo pa je, da bo laže izbirala med enim in drugim, ko bo tudi gospodinjstvo priznalo kot poklic s pripadajočo plačo, ker se bo popolnoma svobodno odločila za ono delo, za katero bo imela več nagnjenja.

V polni meri pa se strinjam s pozivom v članku, naj bi tovarišice začele odločnejšo borbo za svoje pravice, toda ne samo prizadete, ampak složno vse skupaj. Čeprav so bile naše zahteve že ponovno pojasnjene na merodajnih mestih, so ostale neizpolnjene. Zato se je treba vedno na novo oglašati in izkoristiti vsako priložnost, da pokažemo na krivice, ki se nam gode. Tudi na naše skupščine bi morale prihajati tovarišice kot delegatkinje v večjem številu kakor doslej, saj je bilo n. pr. letos izmed delegatov komaj 1/10 tovarišic. Zavedajmo pa se tudi, da bodo mnoge zahteve, ki danes nalete le na gluha ušesa, izpolnjene takrat, ko bo učiteljica poleg drugih žen lahko odločala s svojim

... K. L.

Odgovor na „Nesrečni celibat“

Gotovo je vse mlajše tovarišice, ki še nimajo 10 let službe, razburil dopis »Nesrečni celibat«, ki je bil objavljen v 13. številu, od 27. oktobra t. l., »Učit. tovariš«. Dopisnica ima, posnemajoč po dopisu, gotovo že 10 let službe in se skoraj popolnoma egoistično poteguje za stvar. Glede le s svojega vidika, čeprav smo po službenih letih mlajše tovarišice v največjem številu prizadete. Malo je takšnih z 10 leti službe, ki so ostale neporočene, one pa, ki so, so imele čas si poiskati druga v tem času in si pripraviti vsaj najskromnejše za ustvaritev doma, kar si me s par leti službe še nismo mogle. Poročiti se pa brez najpotrebnejšega, živeti od same ljubezni vendar ni mogoče. Tako idealnih in tako dobro situiranih mož, ki bi vse mogli prevzeti na svoje rame, pa je zelo malo.

Skoro vse z manj ko 10 leti službe smo morale delati 5. letnik, vrhu tega smo bile nastavljene šele po 3—5 letih čakanja. V tem času nastavitve si nismo mogle ničesar prihraniti — niti izbrati življenjskega druga. Vse to je bilo starejšim tovarišicam prihranjeno. Ali je bil denar, ki so ga izdali starši za nas, mlajše tovarišice, laže priborjen ali morda manj vreden od onega za starejše izdanega? Kakor je bila vsota izdana za študije marsikatero starejšo tovarišico odtrgana od ust staršev — data za hčerko, prav isto velja tudi za nas, morda še v večji meri, ker smo študirale v najtežjih časih. Med nami pa je veliko takih, ki morajo skupno s starši

ali celo same — odplačevati dolg, napravljen za časa študija.

Obsojamo še posebno predlog, da dobe tovarišice po 10. letih službe pokojnino — kar je po njenem največja krivica, ali pa naj se meja pokojnine zviša na 20 let službe — vse za ceno celibata! Celibat naj po mnenju dopisnicarice ostane, me, mlajše tovarišice, smo lahko moralno in materialno popolnoma uničene, brez pravic pokojnine in povračila vsega truda in stroškov za študij.

Odobravamo in z veseljem pa pozdravljamo njeno misel, da bi se zbrala močna delegacija, ki bi predložila tozadevno spomenico g. min. prosvete. Nikakor pa ne smemo govoriti o tem, da je pred nami zid, skozi katerega ne moremo prodreti. Zidu ni — zato ker vsak zakon se lahko spremeni — posebno pa še takšen zakon, ki je brez uspehov — kar je itak vsem znano. Same, drage tovarišice, pa si zidu ne smemo postavljati kot tovarišica dopisnica, ki gleda na stvar samo s svojega stališča. Boriti se moramo skupno in vztrajno za gladko odpravo celibata, brez kompromisov kot so v omenjenem dopisu. Takšni dopisi lahko škodujejo vsej stvari in ne kažejo tovariške zavednosti in sloge.

Še enkrat poudarjamo: Vse tovarišice se moramo dosledno boriti brez kompromisov proti celibatu, kot proti vsem krivicam.

Učiteljice z 1—6 služb. leti.

Nekaj besed o naših „pomožnih knjigah“

(Misli k sklepu letošnje banovinske skupščine)

Ze od nekdanj je pri nas navada, da se po novih učnih načrtih pojavijo najrazličnejše vrste »pomožnih knjig za učitelje«. Pisari takih knjig si domišljajo, da storijo učitelstvu velikansko uslugo, če mu »poklonijo« take knjige. In kaj doživljamo? Največkrat vidimo, da »poklonijo« niso niti najmanj izpolnili pričakovanja!

Smu v dobi, ko se skuša šolstvo prilagoditi novim življenjskim prilikam. Res je, da imamo uradno predpisane učne načrte in je dolžnost učitelstva, da se takih predpisov tudi resnično drži.

»Držati se predpisov« pa je zelo raztegljiv pojem, kar hočem pokazati na temle primeru:

»Učni načrt za osnovno šolo« iz leta 1933. predpisuje v 4. razredu ljudske šole pri zgo. dovin: »Selitev južnih Slovanov v današnje domovino.«

Kaj so modri pisari zgodovinske »pomožne knjige« napravili iz tega naslova? Oglejmo si tako »Zgodovinsko učno snovo«!

Pod naslovom »Kdo je prebival na ozemlju naše sedanje kraljevine pred dohodom Jugoslovenov« suboparno naštevajo nekaj podatkov o kameni, bronasti in železni dobi v obliki fraz, ki so otroku na tej razvojni stopnji nerazumljive. Kaj si naj predstavlja devetletni otrok pod izrazi: naseljenost ozemlja, napredek prebivalstva, razvijanje obrti, napredek v gospodarstvu in izobrazbi, »tvo-

riili so velik narod«, upor zadušiti, pastirsko življenje se je umaknilo v gore itd. itd.

Kdor je kdaj zgodovino premeleval po takih »priročnikih«, ve, da otroci koncem koncev niso imeli ničesar od tega. Ta ali oni si je pomagal na ta način, da je napisal snov na tablo, otroci so se to »naučili« za — izpraševanje. Roko na srce: uspeh je bil porazen! O razvijanju zgodovinskega čuta in mišljenja — ne sluha, ne duha!

Kdo je krivec tega neuspeha? Pomožna (!) knjiga!

Vse drugače znajo zagrabit zgodovino učitelji, ki se ne oklepajo v tesne spone »priročnikov! Poznam tovariša, ki si zna posamezne dobe pripovedovalno oblikovati tako, da zajame v izmišljenih epizodah vse, kar se je v podrobnosti zgodilo, n. pr. »Lov na jamskega medveda«, »Obisk na mostiču«, »Na gradišču zanetijo ogenj«, »Naše polje in živinoreja«, »Trgovci prihajajo!«, »V rimski Emonia«, »Na rimski cesti«, »Huni prihajajo!«, »V staroslovanski zadruzi«. Itd. Skratka: idealno razpravljanje o zgodovinskih dobah v obliki povestic, ki jih deca brez težkoč reproducira, poleg tega razmišlja in — spozna...

Takih pravih pomožnih knjig še nimamo! Tov. Albert Zerjav v svojem »Sodobnem zgodovinskem pouku« (SSM 1937.) priporoča tako zgodovinsko »snovo«.

Mladinska matica bi storila učitelstvu veliko uslugo, če bi našla avtorja, ki bi znal otroški dobi primerno oblikovati zgodovino za 3. in 4. razred.

„Trboveljski slavček“ v Bolgariji

(Konec.)

Iz Sofije smo se odpeljali z vlakom, ki veže Čustendil z bolgarsko prestolnico. Ze v Gornji Banji, ki je prva postaja na tej progi, so vstopile tamkajšnje učiteljice in učitelji, da jim bo omogočeno v Perniku še enkrat slišati Slavčke. Gor. Banja je znana kot zdravilišče. V kraju samem izvirajo številni mineralni vreli, prav tako kot v Sofiji. Vlak stopiha v breg, proti pobočju Vitoše. Zopet se v dalji pod nami zasveti zlata streha krasne sofijske cerkve, ki je bila postavljena kot spomenik osvobodjenju — Aleksander Nevski. Pod nami, v prijazni dolini, so posejane lične vile in lepi hoteli v Knjaževu in Bojani, ki sta tudi letovišči in do koder vozi tramvaj iz Sofije. Onim članom UPZ, ki so se udeležili turneje po Bolgariji, sta dobro znana ta kraja. Takrat so bili naši pevci gosti Prosvetnega suzuza, ki je organiziral izlet v ta kraja. Še nekaj minut in že zdrkne vlak v dolino

Pernik. Mimo postaj Crkva in Vladaja zaropčemo po številnih industrijskih tirih na postajo Pernik, kraj, kjer je največji bolgarski državni premogokop. Slavčkom so se kar zaiskrile oči. »Kakor pri nas.« — Ze ob progi so zgrajene znane rudarske stanovanjske hiše. Raz okrašenih oken pozdravljajo Perničani Slavčke. Na kolodvoru je vladala skoraj neznošana gneča. Le z največjo težavo smo napravili prostor za Slavčke. Mala Perničanka pozdravlja male brate iz Jugoslavije. Perničanska deca je oktila Slavčke z bolgarskimi zastavami, sami so pa obdržali jugoslovanske. Razvila se je mogočna povorka do rudniške direkcije, kjer je pozdravil goste ing. Radoslavov.

Ker so bile vse vstopnice za koncert že preje razprodane, je moral Suligoj, hočeš — nočeš, prirediti še koncert za šolsko mladino. V šoli se je kar trlo malih Bolgar-

Poslovili so se . . .

Ze lezo je sekalo v živo zemljo in pripravljalo nova počivališča... ob jamah šolska mladina, učitelstvo, prijatelji in znanci... mladina poje svojim vzgojiteljem v slovo, učitelstvo se je poslavljalo z rosnimi očmi od svojih tovarišev, od tovarišic, ki so odšli v kraj, od koder ni vrnitve. Tak je konec vsakega učitelja.

Vsak nov grob zaseka tudi v učiteljskih vrstah veliko vrzel, novo rano... Dolga je vrsta teh grobov, velika je bolečina...

Vsi Sveti!

Kar se rodi, smrti zori! Rodili so se, zoreli v trpljenju, hodili najtežjo pot in končno podlegli sili, ki ji ne uide nihče... neusmiljen zakon prirode...

Prva je legla tovarišica Ivana Neuhold-Tominčeva. Skromno in osamljeno je živela zadnja leta, neopaženo se je poslovila od življenja. Življenje jo je tlačilo z bridkimi razočaranji... a ona je vztrajala na svojem mestu in je klonila šele pred smrtjo. Stanovsko je bila vedno zavedna, zavzemala se je tudi za vsa današnja ženska stremjenja. Sodelovala je pri ustanovitvi »Učiteljskega doma« v Mariboru, »Domu učiteljic« v Ljubljani pa je zapustila volilo 20 tisoč dinarjev. S svojim delom si je postavila najlepši spomenik v srcih vsega učitelstva.

Pokojnica je imela med učenci na Vrhniki v prvem razredu Ivana Cankarja, o katerem je napisala »Spomine«.

Na Gorenjskem je legel k večnemu počitku pevec Anton Sepahar. Lepa Gorenjska je izoblikovala njegovo dušo... bil je sonce, njegova beseda toplota, ki je ogrela vsakega

tovariša in prijatelja. Njegovo srce je bilo zlato, bil je iskren tovariš.

Janez Pirnat je umrl istega dne, ko je bil razrešen službe. Smrt ga je oropala lepih čustenskih dni, ki bi jih preživel v zasluženem počitku. Tovariš Janez pa ne bi počival, on ni poznal brezdolja, saj je bil sin trdnega kmeta in je dobro poznal tegobe kmetiškega življenja. Delal je in še bi delal... zapustil je povsod ljubezen.

Premlad je omahnil v grob med hribovskimi kočami pod Bočem tovariš Srečko Sekirnik, mnogo prezgodaj... Izhajal je iz učiteljske družine: oče in mati, dve sestri in brat so učitelji. Izhajajoč iz takega kroga je dajal za bodočnost najlepše nade in upe. Ljubil je bedo in življenje v revnih kočah, ljubil revne bajtarje. Osobito je mnogo storil za napredek sadjarstva. Posadil je pocepil je na tisoče dreves, ki bodo občanom donala lep dohodek še tedaj, ko bo njegov spomin že bledele...

»Pa to je prekletstvo močnih natur, da ne tožijo, da ne iščejo pomoči, dokler jih ne stre lastna nemoč.« Tako je zapisal tovariš v spomin učitelju Franu Pogačniku. Celo ob slovesu je odšel brez tožbe, brez obdolžitve, češ, vsega je kriva njegova zla usoda. Ko prečitamo njegovo poslovilno pismo, nam leži vsa njegova tragedija na dlani.

Zapisal je tole: »Ko delam tužni finale svojega bednega življenja... Reverendissime, dajte meni cerkveni pogreb kot kristjani, ker je moja uboga trpinčena pamet kriva temu strahotnemu koraku — moji živi niso več sposobni za pravo misel. Postopek občine proti meni mi je uničil moje poslednje moči in mi strl eksistenco. Povzročitelje bo kaznoval Bog, ker jih bo vedno grizla vest, kaj so učinili proti meni, mirnemu in tihemu člove-

ku... Trpin je dolgo, a mirno prenašam nesrečno življenjsko pezo... Moralo je priti, a grozna je odločitev in slovo, ko bi rad še dočakal pokoj, ki me je dosegel prezgodaj... Končam — ker se mi roka od razburjenja trese in že čutim bližati se zadnjo uro. Odpustite mi vsi, ker odhajam in se poslavljam. Ne morem več... Z Bogom, ker sem Vas vse imel rad in Vas čislal. Vaš nepozabni Franjo Nesrečnež...«

Težka zemlja ga ne tišči, ker mora biti tako...«

Tam v ozadju stoji nad gomilo majhna tabla z napisom »Tu počiva borec za napredek šole in učiteljske pravice«. To je tovariš Punčuh Leopold, družten delavec, organizator mnogih mladinskih predstav, vrtnar in sadjar. Umrl je v 82. letu, v starosti, ki jo ne dočaka vsak učitelj. Bodi tudi njemu zemljica lahka!

Lepega zimskega jutra je šel na sprehod tovariš Fran Korbar. Medpotoma se je pogovarjal s šolarji, ki so šli v šolo. Poslovil se je od njih. Ko je vstopil v hišo tik ob šoli, se je zrušil zadet od možganske kapi. Trideset let je deloval v enem kraju in 13 šolnikov je vzgojil. Tovariš Korbar je veroval v poslanstvo učiteljskega poklica. Šola in poklic sta mu bila življenjska vsebina, pravo tovarištvo mu je bila realna dobrina. Padel je z nasmehom in s pozdravom šolski mladini...

Tovariš Mešiček Jože je dočakal 78. leto. Majhen po telesu, a velikan po duši. Povsod delavec na svojem mestu, neomahljiv in zmagovit je nastopal proti narodnim nasprotnikom. Vsem je odpustal...

Ob vznjožju Kamniških planin počiva ob ljubljenski materi tovarišica Cilka Steletova. Ko so lansko leto odletele lastovke, je izdihnila... Dodeljena prosvetnemu oddelku v Ka-

mniku, je večkrat doma pozno v noč vršila uradne posle, čeprav je bila z ozirom na svoje duševno in fizično stanje potrebna izdatnega dopusta. Istočasno je morala skrbeti za bolno mater. Prosila je za premostitev na deklisko šolo, kjer bi se med mladino nekoliko razvedrila, a tega ni dosegla. Odšla je z lastovkami.

V bolnici sta preminula po težki boleznii tovarišica Tonica Marakovič in tovariš Grudnik Franc. Tovarišica Tonica je imela vse vrline dobre učiteljice. »Pomlad že prišla bo...« so ji peli otroci ob grobu, toda pomladi zanjo ni bilo več, neizmerno telesno trpljenje jo je popolnoma uničilo.

Učitelj Grudnik je bil vzoren tovariš in član stanovske organizacije, delal je za napredek šolstva in učiteljskega stanu. Neki tovariš mu je zapisal v spomin »Učitelj - trpin!« Vzgljedno stanovsko zavest je pokazala tovarišica Marija Galetova z izdatnim volilom za Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«. Zavedno tovarišico, ki sniva na ljubljanskem polju, bodo ohranili vsi učitelji in učiteljice, posebno pa članstvo UPZ vedno v najlepšem spominu.

Sredi dela je omahnil pod obronki Ratičevca tovariš Ferdinand Vuser. S smehom in petjem si je lajšal težo učiteljskega poklica. Sredi dela je vzela bela žena tudi Anico Thurnerjevo. Večina njenega sorodstva je v učiteljskem poklicu. Leta 1914. je začela kot brezplačna volonterka in končala kot dobra učiteljica in vzorna prosvetna delavka.

Iz ljubezni do dela samega, iz ljubezni do lastnega stanu je delala tovarišica Zora Mlekuzeva. Po uspešnem delu na Goriškem in v Istri je pod silo razmer prišla v Jugoslavijo. Z njo so pokopali stanovsko zavedno učiteljico in vzorno sodelavko v borbi za učiteljske pravice in prizadevanja. Z njo so pokopali